

Aneks 6.

Relacje Kościoła prawosławnego z pozostałym światem chrześcijańskim

Tekst przyjęty przez V Wszechprawosławną Konferencję Przedsoborową
(Chambésy 2015)¹

1. Kościół prawosławny, pozostając Jednym, Świętym, Powszechnym i Apostolskim Kościołem, w głębokiej kościelnej samoświadomości wierzy z przekonaniem, że zajmuje główne miejsce w procesie jednoczenia chrześcijan we współczesnym świecie.

2. Kościół prawosławny ugruntowuje swoją jedność na fakcie jego założenia przez Pana naszego Jezusa Chrystusa, jak również na wspólnocie w Świętej Trójcy i w sakramentach. Ta jedność wyraża się w sukcesji apostoelskiej i tradycji świętych Ojców, którymi Kościół żyje do dzisiaj. Kościół prawosławny posiada misję i obowiązek przekazywania i głoszenia całej prawdy zawartej w Piśmie Świętym i Tradycji Świętej, która nadaje Kościołowi powszechny charakter.

3. Odpowiedzialność Kościoła prawosławnego za jedność, jak też jego powszechna misja dotycząca jedności Kościoła, została wyrażona poprzez sobory powszechne. W sposób szczególny podkreślały

¹ Tekst franc.: Cinquième Conférence Panorthodoxe Préconciliaire, *Les relations de l'Église orthodoxe avec l'ensemble du monde chrétien. Décision* (Chambésy, 15 octobre 2015), <https://mospat.ru/fr/2016/01/28/news127362/> (28.01.2016).

one nierozzerwalny związek, który istnieje między prawdziwą wiarą i wspólnotą w sakramentach.

4. Kościół prawosławny, który nieprzerwanie modli się o „zjednoczenie wszystkich”, zawsze rozwijał dialog z tymi, którzy się od niego bardziej lub mniej oddzielili, a współcześnie szukał dróg i sposobów, aby przywrócić jedność wierzących w Chrystusa, brał udział w ruchu ekumenicznym od czasu jego zaistnienia i wносił swój wkład w jego formowanie się i dalszy rozwój. Ponadto Kościół prawosławny, którego cechuje duch powszechności i filantropii, zgodnie z Bożą wolą, „by wszyscy ludzie zostali zbawieni i doszli do poznania prawdy” (1 Tm 2, 4), zawsze dążył do przywrócenia jedności chrześcijan. Dlatego też uczestnictwo prawosławnych w ruchu ekumenicznym w żaden sposób nie jest obce naturze i historii Kościoła prawosławnego, ale wyraża konsekwentnie wiarę apostołską i Tradycję w nowych warunkach historycznych.

5. Współczesne bilateralne dialogi teologiczne, które prowadzi Kościół prawosławny, podobnie jak jego udział w ruchu ekumenicznym, oparte są na jego prawosławnej samoświadomości i duchu powszechności i stawiają sobie za cel odnalezienie utraconej jedności chrześcijan na bazie wiary i tradycji starożytnego Kościoła siedmiu soborów powszechnych.

6. Jedność, która przynależy Kościołowi według jego ontologicznej natury, nie może być naruszona. Kościół prawosławny uznaje istnienie w historii innych, nieznajdujących się w jedności z nim chrześcijańskich Kościołów i wyznań; jednocześnie wierzy, że jego relacje z nimi powinny być budowane na możliwie najszybszym i najbardziej obiektywnym wyjaśnieniu przez nich całości zagadnień eklezjologicznych, szczególnie w zakresie nauki o sakramentach, łasce, kapłaństwie i sukcesji apostołskiej w jej całości. W ten sposób, bazując na teologicznych i pasterskich uwarunkowaniach, [Kościół prawosławny] jest otwarty na dialog z różnymi Kościołami i wyznaniem chrześcijańskimi i na uczestnictwo we współczesnym ruchu ekumenicznym, żywiąc przekonanie, że tym samym niesie aktywne świadectwo pełni Chrystusowej prawdy i swoich duchowych

skarbów wszystkim tym, którzy znajdują się poza nim, i czyni to po to, by przygotować drogę prowadzącą ku jedności.

7. W tym duchu wszystkie święte lokalne Kościoły prawosławne aktywnie uczestniczą dzisiaj w oficjalnych teologicznych dialogach i większość z nich bierze udział w różnych narodowych, regionalnych czy międzynarodowych organach ruchu ekumenicznego, pomimo głębokiego kryzysu, jaki powstał w tymże ruchu. Ta wielowymiarowa działalność Kościoła prawosławnego wynika z poczucia odpowiedzialności i z przekonania, że wzajemne zrozumienie, współpraca i wspólne wysiłki w celu osiągnięcia jedności chrześcijańskiej posiadają zasadnicze znaczenie, „by nie stawiać żadnych przeszkód Ewangelii Chrystusowej” (1 Kor 9, 12).

8. Prowadząc dialog z innymi chrześcijanami, Kościół prawosławny jest świadomy trudności wynikających z takich działań, rozumie również, jakie przeszkody znajdują się na drodze do wspólnego rozumienia tradycji starożytnego Kościoła. Ufa Duchowi Świętemu, który tworzy „wszelkie ustanowienie kościelne” (stichira wieczerni Pięćdziesiątnicy) i „wypełnia niedostatki” (modlitwa obrzędu chirotonii). W tym kontekście w swoich relacjach z pozostałym chrześcijańskim światem Kościół prawosławny jest silny nie tylko ludzką siłą uczestników dialogu, ale również wsparciem Ducha Świętego i łaską Pana, który modlił się: „Aby wszyscy byli jedno” (J 17, 21), i pokłada nadzieję przede wszystkim w pomocy Ducha Świętego.

9. Uczestnictwo w obecnie prowadzonych bilateralnych dialogach teologicznych, zapoczątkowane przez konferencje wszechprawosławne, jest wynikiem jednogłośniejszej decyzji wszystkich świętych prawosławnych lokalnych Kościołów, które za swój obowiązek uważają aktywne i ciągłe w nich uczestnictwo, po to by nie przeszkadzać jednomyślnemu świadectwu prawosławia na chwałę Boga Trójjedynego. W przypadku gdy któryś z lokalnych prawosławnych Kościołów postanowi, by nie delegować swoich przedstawicieli na któryś z dialogów lub też sesję dialogu i nie jest to decyzja ogólnoprawosławna, dialog ten trwa nadal. Dialogi odbywają się z inicjatywy Patriarchatu Ekumenicznego w formie komisji powołanych

przez Kościoły prawosławne. Nieobecność któregośkolwiek Kościoła lokalnego powinna być przedmiotem dyskusji przed rozpoczęciem dialogu lub sesji dialogu na komisji prawosławnej, by w ten sposób wyrazić solidarność i jedność Kościoła prawosławnego.

10. Problemy, które pojawiają się w toku teologicznych dyskusji w mieszanych komisjach teologicznych, nie zawsze są dostatecznym powodem dla jednostronnego wycofania swoich przedstawicieli czy też jednostronnego przerwania dialogu przez jakikolwiek lokalny Kościół prawosławny. Regułą pozostaje, że należy unikać takich sytuacji, by jakikolwiek Kościół opuszczał dialog, dlatego też na międzyprawosławnym poziomie należy dołożyć wszelkich starań, by prawosławna komisja teologiczna była w pełni reprezentowana. Jeśli jeden lub kilka Kościołów prawosławnych odmawia swego uczestnictwa w posiedzeniach mieszanej komisji teologicznej określonego dialogu z powodu poważnych zastrzeżeń o charakterze eklezjologicznym, kanonicznym, pasterskim czy moralnym, ten Kościół lub te Kościoły, zgodnie z ogólnoprawosławną praktyką, w formie pisemnej zawiadamiają patriarchę ekumenicznego i wszystkie prawosławne Kościoły o swojej odmowie. W toku ogólnoprawosławnego postępowania patriarcha ekumeniczny stara się doprowadzić do konsensusu Kościołów prawosławnych w sprawie dalszego postępowania, włącznie z możliwością ponownej oceny procesu dialogu teologicznego, w razie gdyby taka ocena została jednogłośnie uznana za niezbędną.

11. Metodologia prowadzenia dialogów teologicznych nakierowana jest na rozwiązanie teologicznych rozbieżności, które pochodzą z odległej przeszłości lub pojawiły się całkiem niedawno, jak też na poszukiwanie wspólnych elementów wiary chrześcijańskiej. Zakłada ona również informowanie całej pełni Kościoła o różnych etapach rozwoju dialogu. W przypadku gdy danej rozbieżności teologicznej nie udaje się rozwiązać, dialog teologiczny może być kontynuowany po zapisaniu punktów niezgody odnośnie do określonego zagadnienia teologicznego i poinformowaniu o tym fakcie wszystkich lokalnych Kościołów prawosławnych, po to by w przyszłości można było podjąć odpowiednie działania.

12. Oczywiście jest, że wspólny cel wszystkich dialogów nakierowany jest na ostateczne ustanowienie jedności w prawdziwej wierze i miłości. Jednakże istniejące rozbieżności natury teologicznej i eklezjologicznej pozwalają na ustalenie pewnej hierarchii trudności, które występują na drodze do osiągnięcia zamierzonego celu na poziomie ogólnoprawosławnym. Specyfika problemów związana z każdym dialogiem bilateralnym zakłada pewne zróżnicowanie metodologiczne, niedotyczące jednak samego celu, bowiem cel wszystkich dialogów pozostaje ten sam.

13. Niemniej jednak ważne jest dłożenie wszelkich starań w celu takiego skoordynowania prac międzyprawosławnych komisji teologicznych, by w ramach tych dialogów została wyrażona i podkreślona nierozzerwalna ontologiczna jedność Kościoła prawosławnego.

14. Każdy oficjalnie prowadzony dialog kończy się wraz z zakończeniem prac odpowiedniej mieszanej komisji teologicznej, po czym przewodniczący międzyprawosławnej komisji zdaje raport patriarsze ekumenicznemu, ten zaś za zgodą zwierzchników lokalnych Kościołów prawosławnych ogłasza zakończenie takiego dialogu. Żaden z prowadzonych dialogów nie jest uważany za zakończony do czasu, gdy na poziomie ogólnoprawosławnym nie zostanie ogłoszone postanowienie o jego zakończeniu.

15. W przypadku kiedy dialog teologiczny kończy się sukcesem, decyzja o przywróceniu jedności na poziomie ogólnoprawosławnym powinna być podjęta za zgodą wszystkich lokalnych prawosławnych Kościołów.

16. Jednym z ważniejszych organów współczesnego ruchu ekumenicznego stała się Światowa Rada Kościołów (ŚRK). Wśród członków-założycieli Rady były niektóre Kościoły prawosławne, następnie zaś przystąpiły do niej wszystkie pozostałe Kościoły lokalne. Jako organ międzychrześcijański, ŚRK, mimo iż nie zrzesza wszystkich chrześcijańskich Kościołów i wyznań, pełni – podobnie jak inne międzychrześcijańskie organizacje i regionalne organy, takie jak Konferencja Kościołów Europejskich i Rada Kościołów Bliskiego Wschodu – ważną rolę w działaniach na rzecz jedności chrześcijan.

Kościół prawosławny Gruzji i Bułgarii wystąpiły ze ŚRK, pierwszy w 1997, drugi zaś w 1998 roku, ze względu na odmienne podejście do prac ŚRK, wobec czego nie uczestniczą one w dialogach prowadzonych przez ŚRK i inne międzychrześcijańskie organizacje.

17. Lokalne Kościoły prawosławne – członkowie ŚRK – w pełni i na równych prawach uczestniczą w strukturach ŚRK i za pomocą wszystkich środków, którymi dysponują, wnoszą swój wkład w świadectwo prawdy i w działania na rzecz jedności chrześcijan. Kościół prawosławny z radością przyjął postanowienie ŚRK, będące odpowiedzialnością na jego postulat powołania komisji nadzwyczajnej ds. prawosławnego uczestnictwa w pracach ŚRK, sformułowany podczas narady Kościołów prawosławnych w Salonikach (1998). Zalecenia określone przez komisję nadzwyczajną, które zostały zaproponowane przez prawosławnych i zaakceptowane przez ŚRK, doprowadziły do utworzenia Stałego Komitetu Współpracy i Porozumienia. Postanowienia te zostały przyjęte i włączone do statutu i regulaminu wewnętrznego ŚRK.

18. Kościół prawosławny, wierny swojej eklezjologii, tożsamości wewnętrznej struktury i nauczaniu starożytnego Kościoła siedmiu soborów powszechnych, uczestnicząc w pracach ŚRK, absolutnie nie akceptuje idei „równości wyznań” i nie może przyjąć koncepcji jedności Kościoła jako swoistego międzywyznaniowego kompromisu. W tym znaczeniu jedność, do której dąży ŚRK, nie może być rezultatem jedynie teologicznych uzgodnień, lecz powinna być też rezultatem jedności wiary, w sposób mistyczny żyjącej i zachowanej w Kościele prawosławnym.

19. Kościoły prawosławne stowarzyszone w ŚRK uważają za warunek niezbędny swojego uczestnictwa w ŚRK przestrzeganie podstawowej zasady zapisanej w bazie dogmatycznej Rady, zgodnie z którą członkami ŚRK mogą zostać tylko te Kościoły i wyznania, które uznają naszego Pana Jezusa Chrystusa za Boga i Zbawiciela i wierzą w Trójjedynego Boga – Ojca, Syna i Ducha Świętego, zgodnie z symbolem nicejsko-konstantynopolitańskim. Kościoły prawosławne są głęboko przekonane o tym, że eklezjologiczne założenia

deklaracji z Toronto (1950) zatytułowanej *Kościół, Kościoły i Światowa Rada Kościołów* posiadają zasadnicze znaczenie dla uczestnictwa prawosławnych w Radzie. Dlatego też zrozumiałe jest, że Światowa Rada Kościołów nie jest super-Kościółem i nigdy się nim stać nie może. „Celem Światowej Rady Kościołów nie jest doprowadzenie przez negocjacje do łączenia się Kościołów – co mogą czynić tylko same Kościoły z własnej inicjatywy – lecz wytwarzanie między Kościołami wzajemnych życzliwych kontaktów oraz popieranie studiów i dyskusji na temat jedności Kościoła” (Deklaracja z Toronto III, § 2).

20. Perspektywy prowadzenia teologicznych dialogów Kościoła prawosławnego z innymi chrześcijańskimi Kościołami i wyznania-
mi zawsze wypływają z kryteriów kanonicznych już ukształtowanej tradycji (7. kanon II Soboru i 95. kanon Piąto-Szóstego Soboru).

21. Kościół prawosławny pragnie wesprzeć prace komisji „Wiara i Ustrój” i z wielką uwagą śledzi jej dotychczasowy dorobek teologiczny. Pozytywnie są oceniane dokumenty o charakterze teologicznym opracowane przez komisję, przy istotnym wkładzie prawosławnych teologów, co stanowi ważny etap w procesie zbliżenia chrześcijan. Jednocześnie Kościół prawosławny nie wyraża swojej pełnej aprobaty wobec interpretacji ważnych zagadnień wiary i ustroju zawartych w tych dokumentach.

22. Kościół prawosławny uważa za godne potępienia wszelkie próby podzielenia jedności Kościoła, podejmowane przez pojedyncze osoby lub też grupy pod pretekstem uchronienia lub obrony prawdziwego prawosławia. Jak o tym świadczy całe życie Kościoła prawosławnego, zachowanie prawdziwej prawosławnej wiary możliwe jest tylko przy zachowaniu zasady soborowości, która w łonie Kościoła zawsze stanowiła kompetentną i ostateczną instancję w sprawach wiary.

23. Kościół prawosławny posiada wspólną świadomość potrzeby międzychrześcijańskiego dialogu teologicznego, który powinien iść zawsze w parze z dawaniem świadectwa dla świata i z uczynkami wyrażającymi „radość niewymowną” Dobrej Nowiny (1 P 1, 8), wykluczając wszelkie akty prozelityzmu czy też inne prowokacyjne

antagonistyczne działania konfesyjne. W tym duchu Kościół prawosławny uważa za rzecz ważną, aby wszyscy chrześcijanie, kierując się wspólnymi fundamentalnymi zasadami naszej wiary, dołożyli wszelkich starań, aby dać wspólną odpowiedź na skomplikowane zagadnienia, które stawia przed nami współczesny świat. Odpowiedź ta powinna być ugruntowana na idealnym przykładzie nowego człowieka w Chrystusie.

24. Kościół prawosławny świadomy jest, że w odpowiedzi na nowe warunki i nowe wyzwania współczesnego świata ruch nakierowany na odbudowę jedności chrześcijan przybiera nowe formy. Konieczne jest, aby Kościół prawosławny kontynuował niesienie swego świadectwa dla podzielonego świata chrześcijańskiego na bazie Tradycji apostoelskiej i swojej wiary.

Modlimy się, aby chrześcijanie wspólnie działali, by przybliżyć dzień, w którym Pan wypełni nadzieję Kościołów prawosławnych, aby była „jedna owczarnia i jeden Pasterz” (J 10, 16).

Chambésy (Genewa) 15 października 2015 roku

Z francuskiego przełożył ks. Andrzej Kuźma